

DEĞİŞİK MİLLETLER TARİHLERİNDE KEDİ

Osmanlı ve Fransız Edebiyatında Kedi, Türkler'de Kedi Hakkında
Mevcut İnanışlar, Hürâfeler, Hikâyeler, Kedi Dostları, Kedi
Düşmanları, Kedi ve Ahlâk

Ord. Prof. Samuel AYSOY

Veteriner Fakültesi İç Hastalıklar
Kürsüsü ve Kliniği Profesörü

Tarihte Kediler

Kediler tarihte bir çok maceralar geçirmişler, bir çok iyi ve fena günler görmüşlerdir. Bazı milletlere mâbut, bazılarına mürşid bazı krallara nedim, bazı ediplere ve şairlere ilham kaynağı, dost, bazı siyasilere mesai arkadaşı olmuştur. İnsan oğlunun ahlâk, vicdan ve düşüncelerine zaman zaman âriz olan buhran ve sapıtma nöbetlerinin, tesiri altında bir zamanlar çok sevdiği ve tapındığı bu mahlûka engizisyon mezalimine taş çıkartacak derecede müthiş işkence ve fecyii tatbik etmekten çekinmemiştir. Bazı batıl itikatlara bağlanan insan oğlu orta çağda hayvanları hareketlerinden mes'ul sayarak sürü sürü mahkemelere sevk ettiği ve muhtelif cezalarla hattâ idam cezasına çarptığını tarih kaydetmektedir.

Bu sözlerimizi tevsik için Fransız Cumhuriyeti adliye arşivlerden çıkarılan bazı kararları arz edeceğiz. 1266 tarihinde Fontenay Roses de bir erkek domuz, 1349 tarihinde Chatillon'da bir dişi domuz asılma suretiyle idam edilmiştir. 1408 tarihinde Saint-Michel de bir dişi domuz, 1366 da Falaire de yavrusunu yiyen bir domuz asılma suretiyle idam edilmiştir. Domuza insan elbisesi giydirildikten sonra siyaset meydanına götürülmüş ayan eşref, hükûmet ve kilise erkânı ve 6000 kişilik kalabalık bir kütle huzurunda hükmü idam infaz edilmiştir; ondan sonra bu vak'ayı tasvir eden bir çok resimler kilise kapılarına asılmıştır.

1399 tarihinde Dijon'da adama saldırmış bir beygir ölüme mahkûm edilmiştir. 1470 senesi Ağustosunun üçüncü günü Amien mahkemesi İtalyalı canbaz Simon Brivis ve kısırağı hakkında aşağıdaki kararı vermiştir.

Karar sureti : Biz Amien Kırallık mahkemesi, kendisine sahibi tarafından gayri ahlâkî muamele yapılmasına müsaade etmiş olan kısarak ile bu fiile teşebbüs eden sahibi Simon Brivis'in ibret müessire olmak üzere her ikisinin salben idamlarına ittifakla karar verildi. 3 Ağustos 1473 Amiyen jüri hey'etinin bu kararının hükmü büyük merasim ve büyük bir kalabalık halk içinde infaz edilmiştir.

Bu haletiruhiye yalnız orta çağda değil fakat asrımız insanlarında dahi görülmüştür. Şöyleki: 1926 senesinde Şimalî Amerika'da Pikeville mahkeme jürisi bir genç kızın namusuna tecavüz ettiği için bir Dog köpeğini idama mahkûm etmiş ve hüküm elektrik sandalyası üzerinde infaz edilmiştir.

Muhtelif hayvanlar arasında en ziyade zulüm görenler kedilerdir. Ne halet ruhiyedir ki: İnsanların bir kısmı bu mahlûka ma'but diye tapar iken yine aynı insanların başka bir kısmı bu mahlûku musibet ve uğursuzluk senbolü addedererek kendisine karşı en büyük nefreti his etmişler ve diri diri ateşlerde yakmaktan katiiyen çekinmemişlerdir. **Papa üçüncü Innocent'in** müşavirlerinden **Saint-Dominique** şeytani siyah kedi şeklinde temsil etmiş ve kediyi uğursuzluk ve müsibet senbolü saymıştır. O tarihten itibaren bu batıl itikat bütün dünyaya yayılmış ve memleketimize kadar gelmiştir. Bizde siyah kedi insanların arasındaki dostluğu bozan bir mahlûk gibi sayılmış ve iki kişinin arası bozulduğu zaman aranızdan kara kedimi geçti, sualine maruz kalırlar.

İşte kendisine yaratıkların en şerefli vasfını veren mağrur insan oğlunun muhtelif tarih devirlerinde gösterdiği ruhî hal budur.

20 nci Asır insanları bu vak'aları yüzlerini kızartmadan okuyamayacaklarına eminiz. Son çağda bu batıl itikatlar ortadan kalktı, akli selim galebe çaldı ve hayvanlar bu zulümlerden kurtulmuşlarsada bu defa hayvanlara karşı rahim ve müşfik olan insan oğlu hayvanlar için kabul ettiği bu vicdanî yeni prensipleri hem cinsine karşı da daha kuvvetle tatbik etmesi lâzım gelir iken bunun aksisi olarak hem cinsinin felâketinden zevk duymaktan onu daha çabuk imha etmek için zehirli gaz, bomba, dinamit ve sair müthiş tahrip aletlerini icad etmekten geri kalmadı. Aziz okurlarım: İnsan oğlu dünya kurulduğu tarihten beri böyle büyük tezatlar ve sapıtmalar içinde yaşadı müstakbel nesillerin bu ruhî halleri karşı isyan ederek bütün dünya sakinlerine asil bir ruh üflemesini, insanı lâ-yık olduğu şerefli mertebeye yükselmesini temenni ve ümid edelim. Bu kısa hasbihalden sonra kendi kendilerimize geçelim.

Naturalist Billainville'e göre kedi binlerce hattâ bir milyon sene evvel yaşamağa başlamıştır. Tertiaire arazide 14 nev'inin iskeletlerine tesadüf edilmiş olduğu ve bu nevilerin boyları şimdiki kedi ile eşek arasındaki farkı göstermektedir. Bu nevilerin büyük bir kısmı bu günde kaybolmuştur.

Kedinin menşei habeşistandır. Milâttan 2200 sene evvel on ikinci Mısır hanedanından birinci Ousirtaden tarafından Habeşistan'ın fethinden sonra Mısıra

ithal edilmiş ve ehliyet hayatına girmiştir. Kedi Mısırlılarda musiki aşk ve güzellik ilâhlarını temsil ederdi. Bir kadının güzellik derecesini anlatmak için kedi gibi güzel denirdi. Mısır hükümdarı (Ptholémée Batlamyus) Romalıların dostluğuna büyük bir kıymet verdiği bir zamanda bir Mısırlı dikkatsizlik yüzünden bir kediyi öldüren bir romalıyı öldürmekten çekinmemiştir. Milâttan 525 sene evvel İran Hükümdarı Kambisez (Cambyses) mısırlıların kedilere karşı olan muhabbet ve hürmetini bildiğinden harabeleri üzerine şimdi Port Sad'in inşa edildiği Feluse şehrini zapt etmek için ordunun önüne büyük bir kedi sürüsü koymuş idi; mısırlılar kedilere zarar dokunur diye harb etmekten çekindiler ve şehir harpsiz olarak düşmanlarına teslim ettiler.

Mısır'da kedi öldürmek memnu idi. Kedi öldüren ölüm cezası ile cezalanırdı. Mısırdaki her hangi bir evden kedi cenazesi çıktığı zaman matem tutulur ve matem alâmeti olmak üzere ev halkı kaşlarını tıraş ederlerdi. Ölüler tahnit edilir güzel kokular ile tatir edilir, cevizden mamûl sandıklar içine konur ve hususî mezarlığa gömülürdü. Sandukanın üzerine altın veyahut bronzdan mamûl müteveffanın başının kabartma bir resmi konur idi. Mısırdaki beni hasan mevkiinde Diyana mağarası Grotte de Diane denilen mağarada 1890 tarihinde İngilizler tarafından 180,000 kedi mumyası bulunmuş ve Londra müzesine nakledilmiştir.

Asüri ve Babillilerin eserlerinde ve müsevilerin mukaddes kitaplarında kediden bahis yoktur. Fakat bundan 2000 sene evvel Sanskrit lisanı ile yazılmış bir eserde ehli kediden bahsediliyor. Kedi pek çok zamanlar sonra Mısırdan Suriye ve Arabistan'a ithal edilmiştir.

Araplar kedilere değişik isimler verirler. Erkeğine sinevr, Coneyda, Haytal, Hir, Kıht ve dişlerine kelimenin nihayetine tayi tenis ilâvesiyle Sinevre, Haytale, Hirre, Kıhte derler.

Kedi isminin bu çokluğuna dair bir hikâye naklederler. Şöyle ki: Köylü arabın biri günün birinde bir kedi avlar, onu eline alarak şehre doğru yol alır, yolda bir çok yolculara tesadüf eder, her biri kedinin hususî isimlerinden biriyle, bu elindeki mahlûku ne yapacağını sorarlar köylü her yeni ismi işittikçe hayretten hayrete düşüyor ve kedinin bir çok ismi olduğunu anlıyor; en nihayet sonuncu olarak kediyi soran yolcuya ben bu Kıht'ı satacağım der; öyle ise ne istiyorsun? Ne isteyim 100 dirhem der, yolcu bu mahlûk istediğin paraya değmez, ancak değeri yarım dirhemdir. Bu söze köylü hiddetlenerek (Katelehu allahu taala maekser esmauhu ve ekalle kıymetehu) Allah cezasını versin ne kadar çok adı ve az kıymeti var diyerek kediyi fırlatıp atar.

Araplar kedilere soy adlarında verirler. Erkekler için: Ebu Haddaş, Ebur Elheyten, Ebu Elgizvan, Ebu Semah dişiler içinde Ümmül Samah adlarını kullanırlar.

Peygamber büyük kedi muhipleri arasındadır; müvezza isminde pek çok

sevdiği bir kedisi vardı ve bu kedinin arkasını üç defa sıvazladığı için o tarihten beri kediler daima dört ayak üstüne düştüklerini halk söyler, bu hâdiseyi de şu hikâye ile tefsir ederler. Peygamber bir gün odasında oturuyordu, Müvezza gelerek geniş cüppesinin kolu üzerine dayandı ve uyudu. Namaz vakti gelince Peygamber kedinin rahatını bozmamak için cüppesinin kolunu kesmiş ve camiye gitmiştir. Avdetinde kedi uyanmış idi ve hemen sahibinin yanına koşarak bacaklarına sürünerek ve horlayarak sevincini gösterdi, Peygamberde arkasını üç defa sıvazladı. Filhakika kediler yüksek yerlerden hemen daima dört ayak üzerine düşerler. Marey denilen bir fiziyojist bu düşme hareketini saniyede 62 poz tesbit eden bir Krono fotoğraf cihazı ile tesbit etmiş ve bu hareketleri kayıd etmiştir. Kedi ilk düşmeğe başladığı vakit sırtı aşağıya ve ayakları yukarıya ve belı mıkavves bir halde bulunur, bir müddet sonra vücudu istinatsız olduğu halde havada döner ve dört ayağı üzerine düşer. Bu hâdisenin mihanikiyeti şu suretle izah olunur; kedi düşerken hissettiği korkudan dolayı vücudu yusuvarlak ve amudi fikarîsi bir kavis şeklini alır ve bu esnada karın adedeleleri tekallüs eder; bunun neticesi olarak esasen çok müteharrik olan iç organları yukarıya doğru gider ve vücudun merkezi siklet yukarıya gince vücudun vaziyeti havada istinatsız olduğu halde döner ve hayvan dört ayağı üzerine düşer. Fizisienler bu noktai nazarı kabul etmiyorlar. Onlarca gerek canlı ve gerekse cansızlarda siklet merkezi sabittir.

Plin isminde bir müverrih arapların islâmiyeti kabul etmelerinden evvel altından mamûl bir kediye taptıklarını yazmaktadır.

Eski Cermen kavimlerinde kedi fuhuş ve serbestinin senbolü idi.

Alains'ler Kafkasya'dan Fransa'ya gelen ilk Vandallar serbestiyi temsil için kediyi sembol olarak kabul etmişlerdir. Çünkü kedi ne terbiye edilebilir ve nede itaat altına alınabilirdi. İskandinavyalılar da kedi güzellik allahını temsil eder idi.

TÜRK VE FRANSIZ EDEBİYATINDA KEDI

Kedilerin büyük edibler ve siyasiler arasında bir çok dostları mevcut idi ve halihazırda da mevcuttur. Osmanlı İmparatorluğunun saray zevkine tercüman olan ve tamamen klâsik bir mahiyette olan divan edebiyatında bile kediye yer verilmiştir. Hattâ divan edebiyatı şairlerinden tarih düşürmekle meşhur olan Süruri ölen bir kedi için ebcet hesabı ile şu tarihi düşürmüştür.

«Farenin hasretinden öldü kedi»

Rumî 1213

Fakat Türk edebiyatının kedi hakkındaki şahaser diyebileceğimiz şiiri büyük şair Tefvik Fikretin Rübab'ı Şikeste'sinde buluyoruz. Büyük şair Zerrîşte adlı kedisi için yazdığı Mühalled eserinde şu güzel şiiri buluyoruz:

ZERRİŞTE

Yaz aşkına dair dediniz işte çocukken
Gayet afacan bir kedi sevdim ki elimden
Bir lâhza bırakmazdan uyurken kucağında
Ruhumdaki şefkat

Hep üstüne titrer gece bazan yatağında
Birlikte uyurduk, bırakıp mektebe gitsem
Diltengii hasret

Mutlak beni dikkatsiz eder hey koca sersem
Tevbihi tokatlarla görülürdü başımda
Ben âşıkı şeyda

Her kahra tahammülle severdim o yaşında
Sevmekteki tesir ve teselliyi bilirdim
Herkes gibi hakkı

Bazan da sebepsizce olurum müteellim
Zerrişte bu isimdi onun sanki haberdar
Mahfi kederimden

Yaltaklanır, atlar, sürünür, okşanır, okşar
Tatyibime elbette o gün çare bulurdu
Lâkin üzerimden

Bir kerre o hüzn oldumu zail, kurulurdü
Sayemde bu neş'en, demek ister gibi mağrur
Mağrur ve muhakkar

Başlardı vefasızlığa ben aciz-ü meshur
Her türlü huzuzatına her keyfine tâbi
Bazan mütehayyir

Bazan mütehakkim, yine aciz, yine kani
Ey sen bir mislini görsem inanırdım
Biçareliğimden

Hep tırmalanır, tırmalanır, tırmalanırdım
Yaz aşkına dair dediniz işte misâli
Sevdiklerimin ben

Hepsinde bu tırnakları, hepsinde bu hali
Hepsinde bu hırçm kedi simasını gördüm
Bir ömrü cehimin bütün ezvakını sürdüm.

Tevfik FİKRET

Şair Tefvik Fikret çocuklar için kaleme aldığı şermin adlı şiir kitabında yine kediye yer verdi; ve çocuklar içinde çok güzel manzumeler yazdı.

Bu günkü edebiyatımızın içinde kâh bir aşk senbolü, kâh da bir edebî kavga remzi olmuştur; klâsik ve aruz veznine taraftar olan şairlerimiz, hece vezni ile yazan ve aruz veznine harp ilân eden ediplerimiz ile istihza etmek için onların eserlerindeki «kendi kanaatlerince» kıymetsizliğe tercüman olmak üzere şu beyti söylemişlerdir:

**Sarı ve siyah kediler
Damda mırnav dediler**

Şairi âzam Abdülhakhamid merhumunda yazı yazar iken mesai odasında kedinin bulunmasından zevk duyduğunu hattâ kedi tırnakları ile camların üstünde oynayarak bazı sesler çıkardığı taktirde bundan fevkalâde memnun kaldığını bazı dostları söylemişlerdir.

Aşağıda sırasıyla Namık Kemal'in Mahmud Nedim Paşayı tehzilen yazdığı şiir ile, Kâninin kedi ağzından yazdığı nükteli arzuhalini ve Sururi'nin bir şiirini dercediyoruz:

Müseddes

Failâtün failâtün failâtün failün

Kedimin her gece böbrekle dolardı sepeti (1)
Yok idi ni'metinin, râhatının hiç adedi
Çeşm-i şahlâ nigehi fârik iken nîk ü bedi
Sardı etrâfını bin türlü adular türedi
Kedimi gaflet ile fâre-i idbâr yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

Keyfi gelse bıyığın oynatarak mırlar iken
Kızdırırsan yüzüme athıyarak hırlar iken
Kuyruğu geçse ele dırlanarak zırlar iken
Sofradan her kedinin def'ini hazırlar iken
Kedimi gaflet ile fâre-i idbâr yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

1) Bu manzume ilk olarak: 133 numaralı Diyojen mecmuasında neşredildi. (19/Ağustos 1928)

Buraya: Bay Sadettin Nüzhet Ergün'ün «Namık Kemal'in şiirleri isimli eserin (34-35) sayfalarından alındı. İnkilâp kitabevi Neş. (941).

Keseyi kapsa dökerdi yere hep pâreleri
Ciğere işler idi tırnağının yâreleri
Koşturur oynar idi kukla gibi fâreleri
Deliğe sokmaz idi bir gün o avareleri
Kedimi gaflet ile fare-i idbar yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

Ne zaman bir tarafa hışım ile saldırsa eğer
Başı kaplan kesilüp kuyruğu gûyâ ejder
Hasmını yan bakışı eyler idi Zîr-ü zeber
Yanma uğramamıştı ebedî havf-ü hazer
Kedimi gaflet ile fâre-i idbâr yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

Ûrperip tüyleri bir kere deyince mırnav
Korkudan başlar idi lerzişe bakkalla manav
Saldırırdı adama bulmaz ise başka bir av
Yüzünü görse köpekler diyemezken hav hav
Kedimi gaflet fâre-i idbâr yedi
Buna yadı yüreğim âh kedi vâh kedi

Sokulunca yatağa koğmak ile gitmez idi
Okşamakla tokadı pençesi farketmez idi
Yiyecek görse gözü mırlaması bitmez idi
Neylemezdi daha kalsaydı eğer nitmez idi
Kadimi gaflet ile fare-i idbâr yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

Etmedik yer mi kodu savleti dünyâda harâp
Ne imâret ne kebâbçu ne salâşu ne kasap
Hep şaşup kalmış iken bahtına akran etrâb
Âkîbet eyledi devran anı da mah-ü türâb
Kedimi gaflet ile fare-i idbâr yedi
Buna yandı yüreğim âh kedi vâh kedi

Namık KEMAL

Kâni'nin kedi ağzından nükteli bir arzuhali (Hurrename) (1)

Devletlû İnayetlû veli'inimet ve biminnetim sultanım Hazretleri.

Evzâî şütür kürbei ruzigârdan masun ve manendi «ebuhüreyre» sahai devlet sarayı alileri benatı cinsi lâzimül insümüz ile meşhun olmak davatı maruztu

(1) Ebuzzya: Muntehebatı Edebiyatı Osmaniye.

icabethaneî bicun kıldıktan sonra arzuhali hüreyrei nakîsetül ukul ve niyaznamei cariyeyi garîbetül nûkulleri oldur ki:

Henüz Mart hulul etmeden ve benatı mahalleimizden birisi perdebirunluk vadilerine gitmeden bu cariyeleri muazzamatı eczayı kelimat ve eşheri mustamelâhı huruf ve lugatımızdan olan harfı yavın mahrecini kurayı beldemizden olan (Tekir) nam ve Vanî mahlas bir kürbei cesimetül hilkaden tashih ve tahsil ve nağmei (Mav Mav) tufan efzayı meşki talim eylemek sevdasına tebaiyet ve nabehengâm hareket birle bihude halkın bacalarını yıkıp ve damdan dama sıçrayarak kiremitlerin döküp nice tiryakiyanın keyiflerini tebah ve nice derdemendamı mahrumu babı şebengâh eylediğime mükâfaten ve hususiyle hırrei yabanî gibi efendimden izinsiz tâlim ve taallüm ve tecvît üzere tekellüm ile belki taati ve taamül ve tevalüt ve tenaşül derdine düştüğüm mücazaten bir kaç kerre rusvayî âlem olmak derecelerine ve hırkai maderzatı kalbü natuvanım olan postu hoşu nakşî pelenknışanım ilâveî firvei veşak olmak mehlükelerine muşarif olduktan sonra kadri nimet ve ismeti ihsas ve ezcanüdil, tabı ulf ve istinas etmeğe başladım, lâkin efendim hazretleri dahi» kedi ne budu ne» meseli mısdakinca cismine nisbetle cesim görünen cerimemin ezyalı inayetleriyle mahmi buyrulmasına alâmet olmaçun balayı arzuhali «hübbül hırre mineliman» ünvanıyla tevşih ile müptelâ olduğum mahafatı haileden azad ve rutbei âcizanemi reşk fermayı kürbei zebad buyurmaları babında emruferman efendimindir.

Min cariyetekimülkadime Tekir binti Pamuk

Arzuhalin mealen tercümesi 1)

Devletlû, inayetlû veliinimetü biminnetim sultanım hazretleri.

Zamanın çirkin, yakışsız hallerinin devlethanenizden uzak olmasını ve oranın, Ebu hüreyrenin evi gibi, bizim soyumuzdan alışılp görüşülmesi gerekli, kızlarla dolmasını tanrıdan diledikten sonra, kısa akıllı ve tuhaf hikâyeli kedi cariyeciğeniz sizden şunu diler:

Henüz Mart ayı girmeden ve mahalleimizdeki soydaşım kızların hiç birisi namus perdesini yırtmak yoluna sapmaksızın bu cariyeniz; en büyük sözümüz ve en çok kullanılan lûgatımız olan (vav) harfinin ses yolundan çıkarma usulünü şehrimizin en iyi okuyucularından (Vanî) soy adıyla anılır, (Tekir) adlı, iri yapılı bir kediden öğrendim; ortalığı velveleye boğan (Mav, Mav) nağmesini öğrenmek sevdasına katıldım ve vakıtsız harekete geçerek boşu boşuna halkın bacalarını yıktım; damdan dama sıçrayarak kiremitlerini döktüm; nice tiryakilerin keyiflerini bozdu. Nice dertlileri gece uykusundan mahrum ettim. Bunun

1) Tercüme eden : Hicri Göncel.

ödeni (mükâfâtı) olarak, hele bir yaban kedisi gibi, efendimden izinsiz, öğrenip öğretecek ve düzgün bir ağızla konuşacak alış veriş, işe gidiş ve döl döş yapma derdine düştüğümün cezası olarak bir kaç kere ele güne karşı kepaze olmak derecelerine geldim ve zayıf vücudumun anadan doğma hırkası olup kaplan postunu andıran derimin soyulma tehlikesiyle karşılaştım. (Lâkin) son ucunda nimet ve namusun değerini anladım; özgürleşmeyi görüşüp alışmayı (ülfet ve ünsiyeti) can ve gönülden ister oldum.

Fakat, efendim hazretleri de, (kedi ne budu ne?) mesalince, boyuma bosuma göre büyük görünen suçumun başışlandığına (inayet etekleriyle örtüldüğüne) işaret olmak üzere dilekçemin yukarısına (kedi sevgisi imandır) başlığıyla süsleyerek, tutulmuş bulunduğum korkunç korkulardan kurtarır ve rutbemi Zebat kedisinin kıskanacağı bir dereceye yükseltebilirsiniz. Dilek benden, yerine getirmek efendimizden (Emrûferman efendimizindir.)

Ötedenberi cariyemiz Pamuk kızı Tekir

Bizim evde kedilerden de iri Heybette Sıçan (2)
Gördünüzümü a kediler bu cesamette sıçan
Kedimin yavruları öldü Sıçanlar türedi
Köyü vahdette olursa nola kesrette sıçan
Tuttu ahı sıçanın boğdu köpekler kedimi
Şadımandır kedimin fevtine gayetle sıçan
Bir sıçan gördü attı kenife kendini
Kedi miskin boğulup kaçtı nihayette sıçan
Mola derdiyle sararsa sıçanın gül kedisi
Kedi üstüne döker zerde inarete sıçan
Kedi kapınca sıkılmıştı sıçan ağzında
Bıyığma kedinin... o siklette sıçan
Hey havai kedi darıldı sıçan zır deyecek
Nola ölürse kedi tuttuğu saatte sıçan, 2)

Fransızlardan meşhur edip Joachim du Ballay'ın Bollaud ismindeki kedisi için 200 miskalı bir şiir yazmıştır.

Meşhur Richelieu mesai masasının yanında daima Ritta ismindeki kedisini bulundurur idi sabahları etrafına 12 kedisini alır ve onlarla uzun vakit geçirirdi. Montaigne kedisi ile birlikte geçirdiği zamanlar hayatının en tatlı demleri olduğunu söylerdi. Colbert mesai odasında bir kaç sarı kediden müteşekkil bir kafile bulundururdu. Fontenelle kedilerini tapacak derecede severdi. Kedilerin

2) Bu şiir İstanbul Üniversitesi kitap sorumlunda 1567 numara ile kayıtlı Sururi Osman efendinin el yazması bir eserinden alınmıştır. Sururi Osman efendi 1163 de Adana'da doğdu ve 1229 da öldü.

içinde birisini hepsine tercih ederdi. Bunu bir koltuk üzerinde oturtturur karşısına geçer ve yüzüne bakarak hitâbet eksersizleri yapardı. Fakat günün birinde bu sadık dost bir daha görünmemek üzere evden kaçmıştır.

İngiliz filozofu Oocke büyük eserler yazar iken ilham almak için masasının üzerinde bir kedi bulundururdu.

(Bernardin de saint Pière), (Jann-Jaque), Chateau Briand, Baudelair Victor Hugo, Theophile Gautier, Guy de Maupasant, Alexandre Duma, Jul le maitre, Mme. la Sobrière, Paul de kok Pierre Loti vesaire gibi edipler ve Point Caré, Clemanceau gibi son zamanların büyük siyasileri kedi muhipleri arasında bulunmaktadır.

Pièrre Loti Balkan harbini müteakip İstanbul'da Süleymaniye Camiinin karşısındaki evinde oturur iken mahallenin bîkes ve hasta kedilerini başına toplayıp tedavilerini benden rica etmiş idi. Her gün saatlerce hastalar ile meşgul olur ve onlara karşı çok müşfik sözler sarfederdi. Gelen ecnebi misafirlere Türklerin hayvanlara olan muabbetinden ve Bursa'da büyük camiin yanında hasta vaziyetinden dolayı memleketine gidemiyen leylekleri tedavi ve himaye için bir hastahane mevcut olduğuna ve kendi gözü ile pansumanlı leylekleri gördüğünü anlatırdı.

Şair Ahmet Haşim merhumun Gurebahanesi lâklakân adlı eserinde aynı mevzua temas edilmektedir.

Fransız Edebiyatı

Fransızca les Annales adlı mecmuada Gabriel Mourey tarafından neşredilen bir yazıda Point Caré'nin kediler hakkında gösterdiği alâkadan bahsediliyor. Mumaileyli Eliza sarayında boş zamanlarını Gry Gry ismindeki kedisini müşahede ve temaşa ile geçirdiği ve bu kedi hakkında aşağıdaki psiko-analizi yaptığını yazıyor.

«Ce chat est doué d'un personnalité étrange et complexe. Volupteux et gourmand, perfide et rusé entêté et féroce, autoritaire jusqu'à la tyrannie, il n'a, vous le voyez que des défauts dont moitié seulement rendrait insupportable tout autre chat que lui, deviennent de la façon dont il en fait usage, des qualités. En effet. Il est, sprituel plein d'a-propos et de verve, primsautier et facétieux; il sait le prix d'une plaisanterie bien placée. Il se tire, par une piroquette, des situations les plus difficiles, combien de gens timides et hesitant., incertaine et de déclsion lente, il pourrait doner d'utiles leçons.,

Bu kedi acayip ve karışık bir şahsiyetin timsalidir. Şehvetperest ve obur, hain ve hilekâr, inatçı ve vahşi, zulüm derecesine kadar varan bir otoritesi vardır. Gösterdiğimiz gibi yalnız ve yalnız kusurlara maliktir. Filhakika yarısı

bile başka kedileri gayri kabil tahammül bir hale koyabilen bu kusurlar, kendisinde kusur değil fakat tatbik tarzıyla meziyet haline geçiyor. Spiritüel'dir. Sohbeti sever ve kariha sahibidir. Birden karar verir ve şakacıdır. Kendisine yerinde yapılan lâtifenin kıymet'ni bilir. En müşkül vaziyetlerinden bir cerh hareketi ile kendisini kurtarır. Mahcup ve mütereddid, vesveseli ve geç karar veren insanlara çok faydalı dersler verebilir.

Alferd du Musset'nin büyük babası (Guyot Desherbiers) tarafından kediler hakkında yazılan bir şiir:

Souvent, la simple multitude
A dépassé par son instinct
Les combinaisons de L'étude.
Elle lit d'un sens indistinct
Au Grand livre de la nature.
Qui n'est pas toujours sans rature
Pour les Pline, pour les Buffon.
Le curieux esprit de l'homme
De tout veut se rendre raison;
C'est son besoin, sensé ou non,
Il en faut une. Et voilà comme
Le peuple peu physicien
A cru le chat magicien.
Dans ce qui lui semble incroyable,
Il pressent la griffe du diable,
S'il n'aperçoit le doigt de Dieu.
Le dogme de sorcellerie
S'est introduit en temps et lieu
Après celui d'idolâtrie.
Non que, sur le fait de magie,
Je prétends vous rendre impie...
Sans doute, il est des sorciers,
Et le chat un des premiers.
On enseigne en théologie
Que les enfers n'ont point d'orgie,
Et la aint-Jean poit de sabbat
Ou ne préside un maître Chat,
Lorsqu'à Goa, le Saint office,
Pour notre édification,
Mettail en conflagration
Quelques faiseurs de maléfice,

Qu'aux lueur d'un autodafé
Monseigneur prenait son café,
On sait que les dévotes dames
Des mécréant voyaient les âmes
Autant qu'une âme se peut voir,
Passer à l'infernal manoir
Sous la figure d'un Chat noir.
Du grand Baldus, qui de Bartole
Soutint et même accrut l'école,
Je vous dirai le triste cas.
Connaissant tout horsl amagie,
Avec le plus grand savant des Chats,
Il aprenait l'astrologie...
Ou jour qu'ils étaient en discord
(Sans doute Baldus avait tort).
Pour l'avertir son Chat le mord,
Et D'encre barbouille le mord,
Et D'encre barbouille le bord
De sa tablature inexacte;
On ne sait avec Belzébuth
Si le Chat avait un pacte,
Mais fermement Baldus le crut;
Il vois en danger son salut.
La critique sur naturelle
Démonte sa grave cevelle.
Au fond ses veines il sent,
Avec les poisons de la dent,
Courrir l'infernale séquelle,
Il se teint sous l'obsession
De l'esprit nommé Légion.
Désormais il lit sans méthode
Digeste, Nouvelles et Code.
Da ce syllogisme connu,
Dont il fut maître reconnu.
Il ne sait plus trouver la trace;
En fin le docteur, pour avoir
D'un chat encouru la disgrâce,
Perdit le sens et le savoir.
Donc le chat. Par toute la terre,
Tantot dieu, tantot nécromant
A su mentenir constamment

La hauteur de son caractère
Un point d'universelle foi
(Pythéas. Voyageur illustre,
L'atteste, au sept centième lustre),
C'est que toujours le Chat, sur soi,
Tint les sceaux de la destinée,
Qu'au talisman de sa faveur
La fortune s'est en chaînée,
Et que par un charme vainqueur,
Tous ses partisans il attire
Tout le magnétisme au coeur.
Preuve que je parle sans rire,
N'allons pas plus loin, chère soeur,
J'en trouve l'effet vous-même
Et ce pouvoir doux et sacré
Qui fait que, de force ou, vous aime
Peut-on dire s'il ne tient pas
Au noeud de cet amour suprême
Qui nous unit avec les Chats?

Kedi hakkında başka şiirler

Le Vieux Chat

Avec son ventre creux et ses poils en broussailles,
Il erre, le vieux chat sans gîte-trébuchant,
Tout meurtri, fuyant l'homme imbécile et méchant,
Ayant dans ses yeux verts l'éclair des repréailles.

Il est sale, il laid; — en son barbare orgueil
Le boutiquier cruel l'injurie et le chasse,
Lorsque, mourant de faim, il vient, de guerre lasse,
Piteux et résigné, s'accroupir à son seuil.

On lance contre le maudit, les chiens serviles,
Lorsqu'il boit, anxieux, l'eau noire des ruisseaux.
Pourtant il a jadis connu les bons morceaux,
Le confort, à l'abri des méchancetés viles.

Des mains fines, des mains charmantes, autrefois
L'ont caressé tandis que le vague des rêves

Emplissait ses grands yeux, couleur d'algue des grèves,
Ses yeux profonds et purs, parlants comme des voix.

Alors c'était un chat superbe, aimé des maîtres,
Ayant, l'hiver, pour lit un édredon soyeux,
Un chat qu'on aimait voir, dans les rires joyeux,
Valer le fil, grimper aux rideaux des fenêtres,

Cabrioler ainsi qu'un clown sur les tapis,
Et, dans ses yeux bruyants et fous de cache-cache,
S'effacer, ne montrant qu'un soupçon de moustache,
Comme les grands félins dans les jungles tapis.

Hélas le maître est mort, puis la chère maîtresse,
Et bien que des amis dévoués et pieux
Aient voulu l'emmener ailleurs, il aimait mieux,
Près de l'ancien logis, le deuil et la détresse.

Et lorsque nul passant ne marche plus dehors,
Qu'il peut dormir au seuil de son ancienne porte,
Dans le songe très doux que le sommeil apporte,
Le vieux chat désolé rêve des maîtres morts

Paul Nagour.

C'est Belaud, mon petit chat gris,
Belaud, qui fut, par aventure
Le plus bel oeuvre que Nature
Fit onc en manière de chats.
C'était Belaud la mort aux rats,
Belaud, dont la beauté fut telle
Qu'elle est digne d'estre immortelle.

Joachim Du Bellay

TÜRKLERDE KEDİ HAKKINDA MEVCUT HÜRAFELEK, İNANIŞLAR ve HİKÂYELEK (1.)

HÜRAFELEK, İNANIŞLAR.

İster şehirli ve kasabalı, isterse köylü olsun, Türkler, evlerinde kedi bulundurmayı severler. Hele eskiden İstanbul'da bir Van veya Ankara kedisi edinmek için öteye beriye müracaat edenler; para sarf etmekten çekinmeyenler pek az değildi. Buna rağmen kedi, Türklerde nankör telâkki edilen bir hayvandır. Köpeği sadık, muti ve merbut sayan Türkler, kediye her nedense hiç inanmazlar. Türkler arasında kediye inanmamazlık okadar umumidir ki,

Kediye peynir tulumu emanet edilmez.

tarzında bir atalar sözü vardır. Halbuki sürüsünü, bağını, bahçesini, evini köpeklerine bekletenlerin ne kadar çok olduğunu hepimiz pek alâ biliriz. Halkın inancına göre :

Düz sarı kedi ile tekir kedi iyidir, siyah kedi ise tekin değildir.

Ne zaman olursa olsun, fakat bilhassa akşam üstü ve gece siyah kediye taş atılırsa, atan mutlaka fenalık görür, hattâ belki bir uzvu sakatlanır.

Tekir kedinin başında beş siyah çizgi olursa o kediye peygamberin eli değmiştir, denir.

Kedi gece insanın koynunda yatarsa, beraber yattığı kimsenin ruhunu alır.

Kedi eliyle yüzünü sıvazlarsa, yüzünü hangi tarafa dönmüşse o taraftan eve misafir gelir.

Kedi elini kulağının arkasına götürürse kezalik eve misafir gelir.

Bunlardan anlaşılıyor ki, halk arasında kedi ile ilgili bazı inanmalar yaşamaktadır.

Yukarıda söylediğimiz gibi halk kediyi sever. Fakat herkesin rağbet ettiği kedi siyah olmayan kedidir. Onun için İstanbul evlerinde rastlanan kediler, beyaz, sarı, tekir, siyah ve beyaz, gri tüylü kedilerdir. Siyah tüylü kediyi hiç kimse evine almadığı gibi; böyle kediye dokunmak bile istemez. Çünkü bunlar, hayvan şekline girmiş peri sayılır. Peri denince ürperen halkın, peri olması muhtemel olan bir hayvandan çekinmesi, kaçınması tabiidir.

Halk inancına nazaran siyah kedileri, itmek, koğmak, dövüp hırpalamak, aç, susuz bırakmak korkunç akabetlere yol açar. Siyah kediler buldukları yerden istenmez, hakaret görürlerse, hemen ortadan kaybolarak sahiplerine zarar

1) Halk bilgisi haberleri. İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, edebiyat ve tarih şubesi tarafından çıkarılan aylık mecmua. Yıl: 8 Haziran 1939 Sayı : 92

verirler. Bu zarardan korunmak isteğiyle halk siyah kediden daima uzaklaşmak temayülünü gösterir.

Halk arasında iki şahıs arasındaki münaferetin derecesini göstermek için aralarından kara kedi geçmiş meselesi kullanırlar.

O. R. Denizcioğlu

HİKÂYELER

TÜRKLERDE SİYAH KEDİ HİKÂYELERİ 2)

1. inci hikâye :

Bir zamanlar, fakir ve dul bir kadının, üzerin hiç beyaz tüy bulunmayan siyah bir kedisi varmış. Kadın kediyi değil, kendini bile doyurmaktan âciz olduğu halde, yine kediyi sever, kendisi yiyecek bir lokma ekmek bulsa, gidasını eksik almayı tercih eder, yediğinin yarısını mutlaka kedisine verir, onu okşar, güya anlıyormuş gibi onunla uzun uzadıya bıkmadan meşgul olur, ona (ne yapalım evlâdım, bu gün Allah bu rızkı verdi, ben bu kadara da şükrediyorum, sen de şükret) dermiş. Fakir kadın kedisine birlikte böylece uzun zaman geçirmiş, nihayet bir gün kadın bir lokma ekmek dahi bulamıyarak aç kalmış. O gece kedisine demiş ki: (Bu akşam ben açım, sana da bir şey veremiyorum. Allah belki yarın bir parça rızık gönderir, o vakit karnımızı birlikte doyururuz). Bu sırada kedi kadının yüzüne hüünlü hüünlü bakıyormuş. Bundan müteessir olan kadın kediyi tekrar hitap etmiş: (Darıldın mı, ne yapayım elimden bir şey gelmiyor. Eğer istersen seni bırakayım, git, belki başka yerde yiyecek bulur, beslenirsin). Fakir kadın, ertesi sabah uyandığı zaman kendisini evde bulamamış. Fakirliğini, açlığını, çaresizliğini unutarak kediyi aramağa koyulmuş. Fakat kedi bir daha ortada görünmemiş. Bundan ayrıca müteessir olan kadın kulübesinde yalnız başına yaşamağa, eğer bir parça gıda bulursa tok ve bulamazsa aç yatmağa katlanıyormuş. Bu suretle seneler geçmiş. Bir kış mevsiminde karlı bir gecede fakir kadın yatağının içinde yorganına sarımmış olduğu halde oturuyor, tesbih çekiyormuş. Karanlık odasında kendisini arayacak kimsesi olmadığından dolayı gözleri yaşararak Allahtan yardım ve rızık istiyormuş. Derken birden bire şiddetle kapu çalınmış. Geç vakit kimin geldiğini merak eden fakir kadın korka korka kapuyu açmış. Bakmış ki, karşısında biri beyaz diğeri esmer iki genç duruyor. Bunlara sormuş:

— Ne istiyorsunuz?

Delikanlılar cevap vermişler :

2) Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, edebiyat ve tarih şubesi tarafından çıkarılan aylık mecmua, Yıl: 8 Haziran 1939 Sayı: 92

— Arap mesudun evi burası mı?

Kadın evvelâ bu sorgudan bir şey anlamamış. Şaşkın şaşkın delikanlılara bakarken birden bire hatırlamış :

— Evet demiş, arap mesudun evi burası, bende annesiyim. Meğer fakir kadının kaybolan siyah kedisinin adı Mesutmuş. Delikanlılar :

— O halde, demişler, Allah size ömür versin, Arap mesut bir kazaya uğradı, yaralandı ve uzunca müddet yaralı yattıktan sonra bu sabah öldü. Bu gün akşama kadar evini arayarak nihayet bulduk ve işte size mirasını getirdik. Bu sözleri söyleyen delikanlılar arkalarında ki çuvalı yere indirerek kadının odasına yerleştirmişler ve o dakikada hemen görünmez olmuşlar. Delikanlılar gittikten sonra; kadın çuvalları açmış, görmüş ki birisinin içinde soğan kabuğu, diğerinde sarımsak kabuğu vardır. O zaman kadın kendisinin peri olduğunu düşünmüş ve korkmağa başlamış. Sabah olunca tekrar çuvalları gözden geçirmek isteyince bir çuvalda altun, öbüründe gümüş para dolu olduğunu görmüş ve sevinmiş. Artık fakirlikten kurtulan kadın, kedisinin sayesinde ondan sonra rahat bir ömür sürmüş.

O. R. Denizcioğlu

2. inci Hikâye :

Bir karı bir kocadan ibaret küçük bir aile birde bunların beneksiz siyah kedileri varmış. Bu aile çok zengin olduğu halde çocukları olmuyormuş, bundan dolayı daima keder içinde yaşıyorlarmış. Kadın kocasına bir gün demiş ki:

— Yahu biz çok zenginiz, fakat Allah bize evlât vermiyor, bunun için güntümüzü, gecemizi yalnız ve neşesiz geçiriyoruz. Bari hacce gitsen, dua edip Alahtan bir evlât istesen, belki duan kabul olunur. Allah bize bir çocuk verir. Adam karısına hak vermiş:

— Doğru söylüyorsun, zaten ben de bunu düşünüyorum. Fakat ben hacce gidersem sen büsbütün yalnız kalacaksın. O zaman halin ne olur?

Kadın :

— A, demiş, ben yalnız kalmam, kedim var, onunla oturur, vakit geçiririz. Sende beni evvel Allaha, sonra kediyeye emanet edersen.

Kadın yarı şaka, yarı ciddî bu sözü söylerken kedi de onları dinliyormuş:

Kocası :

— Oyle olsun, emi, madem ki, razı oluyorsun, ben de seni evvelâ, Allaha sonra kedimize emanet edip hacce giderim.

Adam, ertesi gün hemen hazırlıklara başlamış ve bir haç kafilesine katılarak Hicaz yolunu tutmuş.

Kocası hacca gittikten sonra yalnız kalan kadın, bir taraftan ibadet ederken, bir taraftan da kedisiyle meşgul olurmuş, onu doyurur, onunla karşı karşıya geçer oturur, hattâ bazen ona söz söylermiş. Kadın böylece vakit geçirir-

ken bir gün hafifçe hastalanmış ve o gece erken yatmış. Uyumadığı halde gözlerini kapayarak kocasının geleceği zaman, Allahın kendilerine bir evlât ihsan edip etmiyeceğini düşünüyormuş. O sırada yavaş yavaş kapu çalınmış ve kadın yataktan davranmadan kedi dışarı çıkarak kapıyı açmış. Bunu gören kadın korkusundan yatağında tir tir titriyormuş. Kedi kapıyı açınca birisiyle konuşmağa başlamış.

– Haydi; arkadaşlar seni çağırıyorlar, bu akşam toplantımız var.

– Hayır, ben gidemem.

– Niçin?

– Niçin olacak, efendi hacca gitti, karısını evvelâ Allaha sonra bana emanet etti, onu nasıl bırakırım.

– O halde hanımı da alalım, birlikte toplanacağımız yere götürelim.

– Evet böyle olur.

Bu muhavereyi işiten kadın sararmış ve hareketsiz bir halde yatağında yattıkça, kendi siyahlı kedisine bir başka kedi odaya girmişler. Biri yatağın baş ucundan, diğeri ayak ucundan tutmuş ve kadını yatağı ile birlikte bir takım yollardan geçirerek bir yere götürmüşler. Kadının korkudan hem dili, hem de vücudu tutulmuş ve yatağın içinde hiç kıpırdamadan kalmış. Orada o gece bir kaç yüz kedi toplanmış. Bir çokları sahiplerinden şikâyet etmiş. Kendilerine eziyet verenlere ceza tertibini istemişler. Bir çok konuşulduktan sonra kedilerine iyi bakmayan kedi sahiplerine ceza tertip edilmiş ve toplantı sona erince kadını tekrar yatağının içinde evine getirmişler. Bu hal kocası haçtan gelinceye kadar kadının başında bir kaç defa daha geçmiş, nihayet kocası haçtan dönmüş. Bir kaç gün geçince kadın olup bitenleri kocasına anlatmış. Kocası o akşam kedisini çağırarak:

– Allah senden razı olsun demiş. Fakat biz senden korkuyoruz, eğer bize fenalık yapman ihtimali varsa ayrılalım. Bu sözü işiten kedi; o gece adamın rüyasına girerek ona :

– Madem ki sen bana karımı emanet ettin ben de tabii vazifemi yapacaktım ve yaptım. Bundan sonra benden fenalık gelmesinden korkuyorsanız, beni istemiyorsanız, ayrılırız. Ama size benden fenalık gelmesi ihtimali yoktur.

Bu rüyayı gören adam müsterih olmuş ve keyfiyeti karısına da anlatmış. Kedilerine evlât gibi bakan bu karı kocanın bir sene sonra bir çocukları dünyaya gelmiş. Çocuğun doğduğu akşam kedi tekrar adamın rüyasına girmiş, demiş ki :

– Bu gün bir çocuğunuz oldu Allah uzun ömürlü etsin. Tabii onu benden çok seveceksiniz. Bunun içinde beni unutmanız, hırpalamanız, aç bırakmanız ihtimâli vardır. Kendim hırpalanmamak, sefaletе düşmek, size de fenalık yapmamak için yarından itibaren evinizden gidiyorum, Allahaismarladık.

Ertesi sabah karı koca uyandıkları zaman kediyi evlerinde bulamamışlar ve onun sözünde durarak gittiğini anlayıp müsterih olmuşlar.

O. P. Denizcioğlu

Kedi Dostları

Günlerimizde kedi artık basit bir hayvan değil fakat insanın arkadaşı ve dostu gibi telâkki olunmaktadır. Kahirede zafer kapısının yanında Babel Nazz de kedilere mahsus bir hastahane mevcuttur.

Burada hattâ kediler toplattırılır. Tedavi edilir, yersiz ve kimsesizler barındırılır. Pariste himayeî hayvanat cemiyeti kayıp olmuş veya terk edilmiş kedileri barındırmak üzere bir müessese tesis etmiştir. İstanbulda Şişlide (Türkiye hayvanları koruma cemiyeti) isminde bir müessesesi vardır. Bundan 20 sene evvel Londra'da Westminster de kedilere mahsus bir restoran açılmıştır. Muhtelif salonlarda masalar yerleştirilmiş ve üzerleri kedilere mahsus gıdalar ile dolmuş tabaklar ile tezyin edilmiştir. Öğle ve akşam zamanında kediler evlerinden çıkarlar ve restorana gelirler; pansiyonerlerin tanınması için boyunlarına birer madalya konulmuştur.

Kedi Düşmanları

Kediler bunca mes'ut günlere rağmen bir zamanlar masum bir cehaletin ve batıl bir itikatin ve hattâ insanların kötü ahlâklarının kurbanı olduklarını gördük. Bu cümleden olarak 17 inci asrın ortalarına kadar Metz şehrinde her sene bir çok kediler diri diri ateşlerde yakılır idi. Bu merasimde Hükümet ve Kilise erkânı büyük üniformalarını giyerler, ayın yerine gelirlerdi orada büyük bir yağın odun yakılır ve bu yağın tepesine kediler kafes içinde diri d'ri yakılırdı. Parisde her sene Şaint Jeane bayramında Grève meydanında kediler yukarıda saydığımız me'asim le sepetler içinde ateşe atılarak yakılırdı.

Üçüncü Hanı dünyada tanınmış en büyük kedi düşmanı idi. Kedi gördüğü zaman ikrahından sar'a nöbetleri geçirirdi. Yine büyük kedi düşmanı Tousse nel yazdığı eserinde kediler hakkında şu mütaleada bulunuyor: Fransa'da 6 milyon kedi vardır; bunlar senede 24 milyon tavşan yavrusu, 72 milyon keklik yavrusu, 2 bin 190 milyon küçük kuş imha etmektedirler. Bundan dolayı bu ha- in hayvanları öldürmek gerektir.

Kedi ve Ahlâk

Bize kalırsa kedi ne bu mezalime ve ne de bu sevgiyeye müstehaktır. Çünkü kedi hodbindir, nankördür. Çünkü kedi sahibine değil yalnız evine bağlıdır. Sahibini gaybetmekten sahibinden ayrılmaktan teessür ve keder his etmez. Yeterki; rahatı bozulmasın, kendisine köpeğin sadakat ve fedakârlığından bir zerre nasip olmamıştır.

Veteriner literatüründe sahiblerini kaybettiklerinden dolayı Melankoliye

tutulup ölen köpek vak'aları pek çoktur. Halbuki şimdiye kadar bir kedinin sahibi için öldüğünü ne literatürde ve nede 35 senelik piratik hayatımızda gördük. Bu sözlerimizden kedilere düşman olduğumuz manası çıkarılmamalıdır. Güzelliği zekâsından başka insana bir çok hastalıkları vermeğe vasıta olan fareleri ortadan kaldırdığından himayeye lâiktir. Fakat köpeğe karşı hissettiğimiz muhabbete aslâ müstehak değildir. İnsanlar tarafından yapılan okşamalara verilen gıdâ kendisinde ne muhabbet ve ne de nimetşinashk uyandırır. Cemiyeti sevmez, erkek ve dişi ayrı ayrı yaşarlar. Kedi âsi bir mahlûktur. Ehliyet hayatına pek müşkilât ile dahil olmuş, insanların terbiyesine rağmen hırsızlığı ve hilekârlığı bırakmamıştır. İnsanlar kediyi ehlileştirilmek için onun et yemek sevki tabisinden istifade etmişlerdir. Bu suretle farelere karşı kuvvetli bir düşman evlerin içine yerleştirilmiştir. Gençliğinde pek munis ve cana yakın olan kedi büyüyünce hal vahşetteki adetlerinin bir kısmını tekrar almağa başlar, ve insanlardan ekseriya kaçır. Sahib'ine zaman zaman merbutiyetini gösterirse oda şahsî istifade ve pek sevdiği okşamalara nail olmak içindir. Şunu da parantez içinde arzedelim (et yiyen vahşi hayvanlar insanların okşamalarından çok hoşlanırlar. Kurt insanların sesine ve okşamasına bayılır). Kedi çok cesurdur büyük bir tehlikeden kaçmak mümkün olmadığını anladığı zaman bütün kuvvetini birden istimal eder ve mütearrızın bilhassa yüzüne karşı hücum eder. Kapalı yerlerde kedileri tehdit etmek çok tehlikelidir.

Kedilerin hayvanlardan bilhassa atlara merbutiyetleri fazladır; pek asil olan yarış atlarını yalnız bırakmamak adettir. Çünkü yalnızlık bu hayvanları çok melankolik yapar; ve netice itibariyle zayıflamasını mücip olur. Bunun için yanlarına ya bir keçi veyahut tercihan bir kedi korlar. Şimdiki saf İngiliz yarış ırkını doğuran Godolphin isimindeki arap atı siyah bir kediyeye büyük bir muhabbetle bağlanmış idi. At 1753 senesinde öldü, kedi dostunun kadavrası üzerine oturarak kaldırılınca kadar bekledi, bir müddet sonra kendisinin de kadavrasını bir tavan arasında buldular.

Kedilerin kılları çabuk elektrize olur. Kuru hayalarda karanlıkta elin sırtı ile tüyleri okşanırsa elektrik kıvılcımları saçır; köylüler şimşek çaktığı zaman kedinin yanında bulunmazlar, çünkü yıldırımı çeker. Kediler 15 yaşına kadar yaşayabilirler.

ÖZET

MUHTELİF MİLLETLERİN TARİHLERİNDE KEDİ DOSTLARI DÜŞMANLARI, OSMANLI VE FRANSIZ EDEBİYATINDA KEDİ, TÜRKLERDE KEDİ HAKKINDA MEVCUT HURAFELER

Ankara Kedisi

Kedi bir çok milletlerin hayatlarına karışmış ve her millettten dostları ve düşmanları bulunmuştur.

Dünyada tanınmış kedi düşmanlarından birincisi Papa 3. Innocent'in müşaviri Saint Dominique'tir. Şeytanı siyah kediyeye benzetmiş ve kediyeye uğursuzluk ve nuhuset sembolü saymış idi. O tarihten itibaren bu yanlış itikat bütün dünyaya yayılmış ve memleketimize kadar gelmiştir. Bizde de siyah kedi insanların dostluğunu bozan bir mahlûk sayılmıştır. İki kişinin arası bozulunca aralarından siyah kedi geçti derler. Fransız krallarından 2. Henri de büyük bir kedi düşmanı idi. Kediyeye görünce sara nöbeti geçirirdi.

Kediyeye seven milletler arasında birinci plânda eski Mısırlılar, ikinci plânda Araplar ve üçüncü plânda Türkler gelir.

Eski Mısırlılar kedi öldürenleri ölüm cezası ile cezalandırırlardı.

Araplar kediyeye çok severler, arapçada kedinin binden fazla ismi vardır. Erkeğine Sinevr, Cuneйда, Haytal, Hır, Kıht derler. Bundan başka Araplar kedilere soyadı da verirler. Erkekler için Ebu Haddaş, Ebu elheyten, Ebu el-gızvan, Ebu semah ve dişiler içinde Ümmül samah adını kullanırlar. Peygamber büyük bir kedi dostu idi. Türklerde de kedi dostları arasında Şair Sururi ve Abdülhakhamit gelir. Point Caré, Lyod Georges ve Clemenceau kedi dostları arasında sayılabilir. Namık Kemal Mahmut Nedim paşayı hicvetmek için kediyeye esas tutarak bir hicviyename yazmıştır. Keza şair Kâni kedinin ağzından zamanın padişahına bir arzuhal yazmıştı.

Türklerde kedi hakkında mevcut hurafeler

Düz sarı kedi ile kırmızı siyah karışık tüylü kediyeye iyi sayarlar.

Siyah kedi ise iyi sayılmaz. Ne zaman olursa olsun fakat bilhassa akşam üstü ve geceleyin kediyeye taş atılırsa atan mutlaka bir fenalık görür. Hatta bir uzvunun sakatlanması da mümkündür.

Tekir kedinin başında beş siyah çizgi olursa o kediye peygamberin eli değmiştir derler.

Kedi eliyle yüzünü sıvazlarsa veya elini kulağının arkasına götürürse misafir geleceğine işaretmiş.

Ankara kedisi hakkında muhtasar malûmat:

Dünya'da mevcut kedilerin en güzeldir; Tabiat bu güzel mahlûku yalnız bizim Ankara'ya bağışlamıştır. Tüyleri parlak ve güzel olan bütün kedilere ötedenberi Ankara kedisi ismi verilmekte ise de Ankara kedisi kendi başına bir ırktır, ve menşei Ankara civarındır. Avrupa'ya buradan yayılmıştır. İngiltere ve Fransa'da güzel numunelerine tesadüf olunmaktadır.

Ankara kedisinin ahlâk ve adetleri

Ankara kedisi güzelliğinin vermiş olduğu gururdan dolayı biraz ağırdır. Daima koltuk ve kanapeler üzerinde oturur, ve uzun uzadıya yatmasını sever. Zekası pek yüksektir, alışmış olduğu kimselerle adeta konuşur ve kendisine tевcih edilen sözleri anlar. Avcı olmadığını söylerlerse de doğru değildir. Uçan sineğe ve hareketli herşeye hücum eder. Yağlanmağa istidadı yoktur. Uykuyu sair kedilerden fazla sever.

Renk : En ziyade tesadüf edilen renk düz beyazdır. Bununla beraber duman, siyah ve boz renkte olanlara da tesadüf edilir. Beyaz renklilerde gözün bir tanesi mavi bir tanesi de portakal sarısıdır, siyah ve bozlarda portakal sarısı rengindedir.

Kılların vaziyeti : Parlak uzun ince ve yumuşaktır. Bilhassa boyun ve kuyruk tüyleri uzundur.

Boyu : Boyu pek uzun değildir. Bacakları kısadır, burun ucu dudak ve tabanları pembe renktedir. Kulakları büyükçe sivri ve sağırdır. Başu uzun burun kısa gözleri büyüktür.

Dünyanın her tarafında şöhret kazanmış olan Ankara kedileri gittikçe azalmaktadır.

SUMMARY

Cat in the history of various nations; its friends and enemies; cat in the literature of Ottomans and Frenches; existing superstitions of Turks about the cat.

ANGORA CAT. — Cat entered into the lives of various nations and had friends and enemies from every nation.

One of the known cat enemies in the world was Saint Dominique, the

Consulate of Pope II Innocent. He resembled black cat to devil and considered it as the symbol of bad luck and misfortune. Since that date, this wrong belief spread to whole world and reached to our country. Black cat has been considered as the creature for demolishing friendship among us. When the friendship of two persons is spoiled, it is sad that «The black cat pass through between them». French king Henry the Second was also a great cat enemy. He used to have epilepsy crisis whenever he has seen a cat.

Among the nations, who love the cat first the Egyptians, second the Arabs and third comes the Turks.

Old Egyptians used to punish people who kill cats with death sentence.

Arabs like cats very much; in Arabic cat has more than thousand names. The male cat is called Sinevr, Cunevda, Haytal, Hir, and Kihl. Beside this, the Arabs give surnames to cats. For the male cat the Son of Haddas, el Heyten, Elgizvan and Semah and for the female cat the Daughter of Samah mostly used. The Moslem Prophet was a great friend of the cat. Poet Sururi and Abdülhak Hamit takes place among the friends of the cat. Point Carè, Lloyd Georges and Clemancean can be counted among the cat's friends. Namik Kemal, in order to make fun of General Mahmut Nedim, wrote a satirical poem by keeping the cat as a principal. Also poet Kâni wrote an application to the Sultan of his time from the cat's tongue.

Existing superstitions of Turks about the cat :

Plain yellow and black and red cats are considered good luck. Black cat is not considered good. Any time of the day, especially at the time of sun set and at night if a stone thrown to the cat, one who throws it will have bad luck, in fact one of his organs might be crippled.

If the cat with a color of gray containing black stripes have five black stripes on this head, they say that the Prophet touched his head.

In the case of a cat, sleeping with a person, will absorb that person's soul.

They say that it is an indication of an arrival of a guest if the cat stroke his face with his paws or puts his paws behind his ears.

Abridged knowledge about Angora Cat :

It is the most beautiful cat in the world; the nature has given this beautiful creature to our Ankara. All cats with beautiful and bright hair has been called «Angora Cat»; but Angora Cat is a specific species and its origin is Ankara and her surroundings. It spread to Europe from here. Good specimens can be seen in England and France.

Character and habits of Angora Cat :

Because of the pride of its beauty, Angora Cat is a bit slow. Always sits

on the armchairs and sofa and likes to lie gown for a long time. He has a high intelligence, almost talks to the people he is used to and understands the words addressed to him. It is not true that he is not a good hunter. He attacks to flies and moving every objects. He does not have tendency to become fat. He likes sleep more than other cats.

Color : Plain white is the most seen color. Beside this, smoke black ang gray colors can be seen. White color ones have one blue and one orange color eyes, black and gray ones have orange color eyes.

The Condition of hair: The hair is fine, soft and shining. Especially hair of neck and tail are very long.

Height : The height is not very long. Legs are short, end of the nose, and the sole of the paws are pink color. The ears are fairly large, pointed and deaf. His head long, nose short and eyes are large.

Gradually, these world famaous cats are decreasing in number.

Literatir

Tevfik Fikret : — Zerrişte - Rübabi şikeste.

Kâni - Hurrename - Ebuziya : Müntehabatı edebiyatı Osmaniye

Namık Kemal Hurrename - Mahmut Nedim Paşayı tebzil için yazılmış. Sadettin Nüzhet Ergünün Namık Kemal şiiirleri 1941.

O. R. Denizcioğlu : Türklerde kedi hakkında görüş ve inanışlar — Türklerde kedi hürâfeleri. Halk Bilgisi Haberleri — İstanbul — Eminönü Halk Evi, Dil, Edebiyat ve tarih şubesi tarafından çıkarılan aylık mecmua. Haziran : 1939 sayı : 92.

VVak'a Nüvis. Esat Mehmed efendi — Mustazraf min külli fennin mustatraf İstanbul Matbayı Amire 1262.

Sururî Osman Efendi — Hezliyatı Sururî İstanbul Üniversitesi kitap sorumu Türkçe yazma No. 1567.

Ankara Kedisine ait bir kaç resim

